

elementarno samopoštovanje. Time se istorija kadrovskog socijalizma ne preispituje nego denuncira, ne istražuje nego osuđuje, a sve to na način iz kog je izuzeta svaka upletenost i odgovornost konvertita. Kod aktuelne političke instrumentalizacije prošlosti i selektivnog sećanja "krećemo se u krugu memorativnog ponavljanja, koje zamagľjava (istinsko) sećanje na prošlo" (Freud).

Već je postala trivijalna stvar da obrada socijalizma kod mnogih intelektualca teče bez obrade vlastite biografije. Preradom prošlosti teži se podvući crta ispod nje i po mogućnosti čak je izbrisati iz sećanja (Adorno). U Jugoslaviji upravo u Adornom smislu pojma teče prevladavanje prošlosti. Intelektualci ne teže podvlaćenju crte ispod istorije socijalizma, nego podvlaćenju crte ispod vlastite komunističke prošlosti. Socijalizam treba stalno pamtiti, ali vlastitu upletenost ne. Upotreba istorije kod stvaralačke inteligencije ne teče toliko spontano, već je reaktivna, tj. nastaje kao reakcija na sećanje na vlastitu pocepanu biografiju, tj. vlastitu upletenost u ranije pravdanje socijalizma. Tako ranije slavljenje Tita i uloge SKJ danas stvara osećanje stida, ali i odbranbeno ponašanje. Duboki jaz između levičarske prošlosti i desničarske sadašnjosti skoro spontano stvara jednu vrstu odbrambenog ponašanja. Otvoreno priznavanje ranijeg komunističkog dela biografije moglo bi stvoriti osećanje krivice i narušiti samopoštovanje. Otuda konvertiti u odbranbenoj reakciji prisutni, ali neispoljenu stid, pokušavaju da prevladaju prenatlašenim antikomunizmom. Radi se najčešće o indiferentnom odnosu prema vlastitoj prošlosti.

Pomenute okolnosti ipak nisu dovoljne za objašnjenje odbrambenog ponašanja, tj. osećanja stida i krivice koji je u njegovoj osnovi. Za razumevanje ovog ponašanja važan je i novi nacionalni identitet pogotovo kod objašnjenja "tvrdokornog otpora" višeslojnom gledanju na socijalizam. Kod politički angažovane inteligencije naročito je akutno, ali i razumljivo, potiskivanje sećanja, tj. pragmatizam u smislu "komunikativnog prećutkivanja". Za razliku od odnosa prema fašizmu, kod obrade socijalizma u opštoj domaćoj političkoj kulturi "primat krivice" ne sastoji se iz samooktroisanih tabua mišľjenja, ponašanja i govora. Na delu je paušalna kritika socijalizma bez preuzimanja vlastite odgovornosti (npr. krivice saučestvovanja ili krivica zbog članstva u SKJ). "Klima krivice" je bezlična verovatno otuda što su gotovo svi bili upleteni u socijalizam. Kao da prevladava gola ignorancija prošlosti. Međutim, dok se prećutkuju bivše privilegije, dotle se glasno ističe antikomunistička martirologija. Štaviše najčešće fiktivna antikomunistička prošlost ističe se kao najvažniji lični politički kapital i temelj novog identiteta. Koštunica i Đinđić naročito rado ističu nekomunističku prošlost koja ih snabdeva legitimnošću žrtve i statusom moralno nadmoćne misaone elite. Dokazana nekomunistička prošlost je važna legitimacijska osnova novog poluharizmatškog statusa "starog borca".

Premda može zvučati paradoksalno, ipak su najnoviji konvertiti postali verni vazalni saveznici novih elita upravo stoga što im je prošlost poznata. Oni su na poseban način lojalni novim gospodarima upravo zbog vlastite nepopularne prošlosti pa su danas pouzdaniji oslonci nove vlasti nego pojedinci bez komunističke prošlosti. Kod današnje političke vertikalne pokretljivosti vodi se borba oko priznanja statusa žrtve totalitarizma u opštoj klimi žrtvenog morala. Univerzalna martirologija poslesocijalističkog antikomunizma je u osnovi manipulativna. U historiografiji se ispoljava na posredan način. Današnja historiografija je tesno povezana sa publicistikom, pa su se tobože spektakularna istorijska otkrića uspešno širila skandalizacijom.